

4. Психологический словарь / под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. 2-е изд., испр. и доп. М.: Политиздат, 494 с.

Науковий керівник: Милославська Олена Володимирівна, доцент кафедри прикладної психології Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, кандидат психологічних наук, доцент.

Чекуров Павло Олександрович,

студент 3-го курсу факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

РЕФЛЕКСИВНІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІОНАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Становлення нових соціально-економічних та культурно-духовних відносин зумовлюють потребу у формуванні високорефлексивної особистості, здатної до збагачення інтелектуально - культурного потенціалу нації. Ціллю сучасної освіти є виховання особистості, що здатна до самовизначення, самоосвіти, саморозвитку. Це потребує дослідження проблеми підготовки майбутніх спеціалістів, у тому числі психологів у виробничій сфері, для праці в сучасних умовах, реалізації головної мети – розвитку особистості, яка володіє не тільки системою знань, але і системою вмінь, що забезпечують здатність ефективно виконувати професійні функції.

Сучасний професіонал має володіти глибокими системними знаннями, гнучкістю, багатомірністю та перспективністю мислення, вмінням проектувати варіативні схеми розв’язання проблемних ситуацій, що дозволяє особистості активно діяти в професійному просторі, ефективно моделювати явища дійсності і пропонувати власні оригінальні рішення їх оптимізації. Викладачі ВНЗ повинні створити усі умови для формування компетентного фахівця своєї справи.

Вирішенню поставлених завдань під час підготовки психологів у виробничій сфері сприяє вивчення студентами навчальної дисципліни самовиховання і саморозвиток особистості, що передбачає рефлексію, яка відіграє провідну роль у процесі професійного становлення та особистісного зростання майбутнього психолога, є базовим механізмом саморегулювання навчально-професійної діяльності, формування професійно-психологічного мислення та компетентностей студентів і активізує їх творчу позицію, досконале оволодіння навчальним матеріалом, здатність здійснювати особистісний саморозвиток та самовиховання [4, с. 80].

Термін «рефлексія» походить від латинського «reflexio» і трактується як «звернення назад». Можна розуміти його як відображення, і дослідження пізнавального акту [5, с.1].

В психологічній науці існує чимало підходів що до розуміння рефлексивності: рефлексія в контексті розумових процесів, генетичне напрямок дослідження рефлексії, рефлексія в контексті, рефлексія особистості та багато інших напрямках.

Д. А. Леонтьєв вводиться так звана модель диференційованої рефлексії. Туди входить такі компоненти: арефлексія (зосередженості лише на зовнішньому інтенціональному об'єкті деності), інтроспекція (фокусом уваги стає власне внутрішнє переживання, стан), квазірефлексія (міркування – про минуле, майбутнє, про те, «що було б, якби...»), системна рефлексія (заснована на самодістанцюванні і погляді на себе з боку, найбільш позитивна рефлексія) [5, с.2]. Слід зауважити, що лише наявність системної рефлексії є ознакою зрілої особистості.

З точки зору А. В. Карпова, рефлексія являє собою особливу синтетичну психічну реальність, яка може виступати одночасно і як психічний процес, і як психічна властивість, і як психічний стан [3, с.102].

За твердженням В. І. Слободчикова, самосвідомість є першим етапом становлення рефлексивної свідомості, а результатом самосвідомості і самопізнання є вироблення системи уявлень про самого себе [2, с.2].

Ю. Н. Кулюткин, Г. С. Сухобская виділяють два значення поняття рефлексії: рефлексія як принцип людського мислення, що направляє його на усвідомлення і осмислення власних форм і передумов та рефлексія як відображення однією людиною внутрішнього світу іншої людини [3, с.102].

В цілому можна сказати, що рефлексія трактується як властивість психіки людини відображати свої власні стани, відносини, переживання, управляти особистісними цінностями.

Велике значення у становленні особистості майбутнього психолога має осмислене ставлення до себе в контексті учбово-професійної діяльності і його ставлення до самої діяльності у цілісному контексті життя [1, с.13]. На думку Бережнова О. В. рефлексивна діяльність студентів може виступати умовою саморозвитку особистості, показником особистісних і професійних цінностей та сенсів, що визначають культуру діяльності. Саме вона спонукає студента самостійно творити, шукати, винаходити, створити або конструювати новий продукт, будувати індивідуальний досвід, експериментально перевіряти результати, долати стереотипи, що склалися і шаблони в діяльності, прогнозувати саморозвиток. У цьому процесі студент отримує новий матеріал, на основі якого створюється оригінальні задуми, ідеї [2, с.3].

Модель особистості практичного психолога за Н. В. Чепелевою та Н. І. Пов'якель включає наступні підструктури: когнітивна підструктура (професійна рефлексія та професійний інтелект); операційно-технологічна підструктура (високий практичний інтелект); комунікативно-рольова (комунікативну компетентність психолога); регулятивна підструктура (розвинена професійна саморегуляція); мотиваційно-цільова підструктура (сформована позитивна мотивація до професійної діяльності, особистісна

рефлексія) [1, с.14]. Як ми бачимо рефлексія є важливою умовою що до формування професійних якостей майбутні психологів.

Н. І. Пов'якель зазначає, що рефлексивні компоненти самосвідомості майбутнього спеціаліста є невід'ємною складовою професійної готовності до діяльності в галузі практичної психології, оскільки вони не тільки спрямовують процес мислення і прийняття рішення, але й забезпечують регулювання і саморегулювання діяльності та поведінки, збереження психофізичного й енергетичного потенціалу фахівця [1, с.14].

На думку О. М. Леонтьєва, специфіка періоду професійного становлення майбутнього фахівця полягає в тому, що розвиток особистості суб'єкта діяльності тут відбувається у формі смислової перебудови свідомості [1, с.13].

Не зважаючи на велику кількість підходів стосовно поняття рефлексивність ми можемо сказати що це суто людська здатність подивитися на себе зі сторони, відрефлексувати щось, «пережити», «пропустити через свій внутрішній світ», «оцінити» навколишній світ, соціум і ін.

Таким чином, саме рефлексивність грає значущу роль у професійному становленні майбутніх психологів, дає змогу прогнозувати події, сприяє активізації та розвитку розумових процесів, а також саморозвитку. На думку багатьох авторів саме розвиток рефлексивності на початку навчання у ВУЗах, може вплинути на кінцевий результат, що дозволить стати більш компетентними в своїй майбутній професії та забезпечить фахівцям конкурентоспроможність на ринку праці і зробить їх затребуваним.

Список бібліографічних посилань

1. Барчій М. С., Олашин Є. В. Особливості професійного становлення майбутніх психологів //Психолого-педагогічні особливості розвитку особистості в освітньому. 2017. С. 13-14.

2. Бережнова О. В., Еннс Е. А. Рефлексія як умова саморозвитку особистості // *Суспільство: соціологія, психологія, педагогіка*. 2017. №. 1. С. 12-16.

3. Болдінова Т. Н. Динаміка розвитку рефлексії студентів-психологів в процесі навчання у вузі. *Психологія. Історико-критичні огляди і сучасні дослідження*. 2016. Т. 5. №. 5А. С. 100-110.

4. Кравець Н. Б. Розвиток рефлексії майбутніх психологів у процесі вивчення самовиховання і саморозвитку особистості. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2012. Вип. 12. С. 79-84.

5. Толстая С. В., Бондаренко О. В. Аналіз поняття рефлексія в психологічній літературі. *Проблеми сучасної науки і освіти*. 2017. №. 33. С. 1-4.

Науковий керівник: Греса Наталія Володимирівна, доцент кафедри соціології та психології факультету №6 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент.

Шабаліна Марія Олегівна,

студентка 1-го курсу факультету психології

Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна

СТРАХ ЯК ПРОЯВ ЕМОЦІЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ НА НЕБЕЗПЕКУ

Питання дослідження проблеми психологічної стійкості військовослужбовців під час небезпеки в умовах бою завжди знаходилась в центрі уваги психології. Останнім часом перед психологічною наукою актуалізується проблематика, пов'язана з різноманітними аспектами шляхів подолання стресових ситуацій різних груп військовослужбовців. Тому, піднята тема тез є актуальна та своєчасна.

Фізіологічною реакцією людини на небезпеку є страх. Його прояви в умовах складної та нестабільної сучасної обстановки у державі торкаються